

Telavåg 10.07.2018

Saksnummer 2018/ 956**Rapportering og rekneskap- tildeling på kr 20.000 fra Hordaland fylkeskommune
Prosjekt: Nordsjøfartmuseet 20 år- hovedarrangement 26. april 2018**

Nordsjøfartmuseet ble åpnet 26. april 1998 og har i løpet av året markert 20-årsjubileet med flere arrangement. Hovedarrangementet ble 26. april 2018 med mottakelse, utstillingsåpning og konsert med Silja Sol på museet. I forbindelse med jubileet ønsket vi å hedre Shetlandsgjengen- med en ny presentasjon av tildelingsbrevene og diplomene knyttet til Shetlands-Larsen og Johannes Kalve sine medaljer. I tillegg åpnet vi en egen utstilling om Konrad Birkhaug, legen som ble Telavågfolkets gode hjelper under krigen. Birkhaugs egne foto av Telavågkvinner, - barn og eldre ble en vesentlig del av utstillingen.

Fotoutstilling av og med Konrad Birkhaug- Telavågfolkets gode hjelper

Vi ønsket å lage en utstilling om og av Konrad Elias Birkhaug (1892 – 1980). Han ble født i Bergen. Som ung jobbet han som portør ved Bergen kommunale sykehus, og senere emigrerte han for å studere medisin i USA. Det utdannet han seg til bakteriolog. I 1927 ble han berømt for å ha fremstilt det første virksomme antiserum mot rosen (erysipelas). Senere arbeidet han tre år ved Institut Pasteur i Paris hos Albert Calmette som utviklet BCG-vaksinen. Birkhaug tok initiativ til å fremstille BCG-vaksine i Norge, og startet opp produksjonen i egne laboratorier ved Chr. Michelsens Institutt i Bergen i 1937. Under den andre verdenskrigen var han leder av Røde Kors på Vestlandet, og gjorde en viktig forbindelse med Telavågtragedien. I sine siste yrkesår ledet han tuberkulose-arbeidet i staten New York, men flyttet som pensjonist tilbake til Bergen i 1953. I dag regnes han som en av pionérene i europeisk og amerikansk tuberkuloseforskning, men han har også etterlatt seg en kunstnerisk og litterær arv.

Under krigen arbeidet Birkhaug altså som frivillig lege i kraft av sitt Røde Kors-verv på Storetveit skole, der kvinner, barn og eldre fra Telavåg var internert fra mai til midten av august 1942. Han var svært fotointeressert, hadde eget kamera og tok en rekke bilder av Telavågfolket under fangetida på Storetveit og Framnes. Den nye fotoutstillinga vår viser noen av Birkhaugs upubliserte bilder i tillegg til å fortelle om Birkhaugs liv og virke.

Ny presentasjon av tildelingsbrev og diplomer gitt til Shetlands- Larsen og Johannes Kalve

Minnesmerkekomiteen i Fyllingsdalen har nå overført den unike gjenstandssamlingen etter Leif Andreas Larsen (06.01.1906-12.08.1990), bedre kjent som Shetlands- Larsen, til Nordsjøfartmuseet. Samlingen består av medaljer, tildelingsbrev og diplomer, gjenstander, foto m.m. Nordsjøfartmuseet stiller ut og forvalter medaljesamlingen til Shetlands- Larsen, som ble den høyest dekorerte, allierte sjøoffiseren. Her er også medaljene til en av Larsens mest betrodde mannskap, Johannes Kalve (28.08.1919-10.11.2005). Også han ble høyt dekorert.

Vi har nå fornyet denne delen av utstillingen med også å presentere begges tildelingsbrev og diplomer, knyttet til medaljetildelingene de fikk under og etter andre verdenskrig. Disse vises i et nytt monter.

Både Shetlands-Larsen og Johannes Kalve var en del av Shetlandsgjengen; en militær avdeling under britisk kommando under den andre verdenskrig. Den var en del av Special Operations Executive (SOE), og opererte fra baser på Shetland i årene 1940-1945. Typiske oppdrag var å sette inn én eller flere agenter, med utstyr, på Norskekysten. Ofte returnerte man med flyktninger. I flere år sto avdelingen for den eneste ruta inn i Norge. Mannskapet besto for det meste av båtvante menn fra vestkysten av Norge. De ble valgt ut fra egenskaper som mot og initiativ, og erfaring med norske fiskebåter. Mannskapenes lokalkjennskap til de utfordrende farvannene i Norge var uunnværlige når oppdragene krevde at man skulle seile ubemerket inn til kysten.

De første tre årene av krigen brukte avdelingen utelukkende norske fiskebåter, som kom til Shetland med norske flyktninger. Fra Shetland dro de så langt sør som til Egersund, og så langt nord som til Toftefjorden i Troms. De seilte om vinteren, i mørketida. Dårlig vær gjorde at risikoen alltid var høy. Båtene var gode, men ikke konstruert for å krysse Nordsjøen i høy sjø. Tyske fly og fartøy utgjorde også en stor fare. De trege og upansrede båtene var spesielt sårbare i trefninger. Det var derfor nødvendig å ta seg uoppdaget inn og ut. Fram til vinteren 1942/43 led avdelingen store tap, både fra tyske angrep og forlis.

Flere av Shetlandsgjengens oppdrag er blant de mest berømte spesialoppdragene i norsk og internasjonal krigshistorie. De ble brukt både under og etter krigen som sterke symboler for den norske motstandsviljen. Mannskapene i Shetlandsgjengen demonstrerte en evne til å løse svært farefulle og krevende oppdrag. Dette gikk ikke ubemerket hen. Blant de over 300 som var innom avdelingen, finner vi noen av de høyest dekorerte, allierte soldatene.

Nordsjøfartmuseet stiller ut og forvalter medaljesamlingen til Shetlands- Larsen (06.01.1906-12.08.1990), og som ble den høyest dekorerte, allierte sjøoffiseren. Her er også medaljene til en av Larsens mest betrodde mannskap, Johannes Kalve (28.08.1919-10.11.2005). Også han ble høyt dekorert.

Mottagelse og konsert med Silja Sol

I tillegg til å åpne utstillingen om Konrad Birkhaug og presentere Shetlands- Larsen og Johannes Kalve sine tildelingsbrev og diplomer på nytt, hadde vi en mottakelse på museet på selve jubileumsdagen. Denne var åpen for alle interesserte i tillegg til inviterte gjester, inkludert Convener Malcolm Bell fra Shetland. I underkant av 100 personer deltok.

Dagen ble avrundet med en konsert med den bergenske artisten Silja Sol, som vi tenkte også kunne fenge et litt yngre publikum. Hun ble nominert til Spellemannsprisen 2014 for debutalbumet «På hjertet» i 2014. I 2016 kom hennes andre album «Væremeh», som fikk gode anmeldelser fra bredden av norsk presse. Hun ga ut sitt tredje album, *Ni liv* i 2017 og fikk Spellemannsprisen for denne i klassen indie. Silja Sol har også turnert med den norske popartisten Aurora som en del av backingbandet hennes.

Vurdering av arrangementet

Jubileumsarrangementet var svært vellykket- både sett fra vår side som arrangør men også sett fra publikum, som har gitt oss mange gode tilbakemeldinger. Mottakelsen med utstillingsåpninger, fine taler og god mat var hyggelig- og det hele ble avrundet med en flott konsert av Silja Sol. Arrangementet ble dekket av NRK Vestlandsrevyen- med flere ulike innslag jubileumsdagen og av VestNytt.

Regnskap Nordsjøfartmuseet 20 år- jubileumsarrangement

Utgifter

Fotoutstilling: Telavågfolkets gode hjelper- Konrad Birkhaug	kr 25 000
Konsert med Silja Sol 26.04.2018, honorar	kr 20 000
Konsert med Silja Sol 26.04.2018, PA, lys, lyd, catering	kr 6 000
Mottakelse 26.04.2018, servering til 100 personer á kr 250	kr 25 000
Presentasjon av tildelingsbrev og diplomer inkl. nytt monter	kr 40 000
Markedsføring, annonse BT + Facebook	kr 10 000
Grafisk arbeid invitasjon og annonse	kr 2 250
Egeninnsats	kr 11 750
Totale utgifter	kr 140 000

Inntekter

Støtte fra Sund kommune	kr 30 000
Støtte fra Hordaland fylkeskommune	kr 20 000
Støtte fra Sund Folkeakademi	kr 1 000

Inntekter Silja Sol-konsert og mottakelse:

via Deltaker.no kr 250 X 26 stk	kr 6 500
Salg i døren kr 250 X 20 stk	kr 5 000
Minnegave, til nye presentasjon av tildelingsbrev og diplomer	kr 21 000
Egne midler	kr 44 750
Egeninnsats	kr 11 750
Totale inntekter	kr 140 000

Oppsummering av regnskapet:

Vi solgte færre billetter til jubileumsarrangementet enn forventet og fikk også mindre støtte fra HFK enn omsøkt. Dette resulterte i at vi har måtte bruke ca kr 30 000 mer av våre egne midler enn opprinnelig planlagt. Da balanserer regnskapet.

Vedlegg:

Annonse til Bergens Tidende, 21.04.2018

Foto fra Konrad Birkhaug-utstilling, 26.04.2018

Foto fra mottakelse, 26.04.2018

Foto av Silja Sol, 26.04.2018

Med vennlig hilsen

Jenny Heggvik

Leder

Nordsjøfartmuseet